

VII JORNADA

0-6

Seguint el fil de la
CREATIVITAT

GIRONA

6 I 7 DE MAIG DE 2016

Seguint el fil de la
CREATIVITAT

VII JORNADA 0-6

Girona 6 i 7 de maig de 2016
Centre Cultural la Mercè

PROGRAMA

DIVENDRES 6 DE MAIG

De 17:30 a 18:00 h	Recepció i recollida de documentació
De 18:00 a 18:15 h	<i>Performance</i> artística a càrrec dels nens i nenes de P5 de l'ESC Frigolet de Porqueres
De 18:15 a 18:30 h	Presentació institucional de la jornada
De 18:30 a 20:00 h	"Ecllosió, glòria i misèria de les idees" , conferència a càrrec de Jorge Wagensberg , doctor en física, professor de la Universitat de Barcelona, museòleg, ex-director de CosmoCaixa, director científic de la Fundació "la Caixa" i director del futur Museu de l'Hermitage de Barcelona

DISSABTE 7 DE MAIG

De 09:30 a 11:00 h	"Les relacions i l'entorn: una forma creativa de construcció del coneixement i d'expressió de la unitat de cada infant" , conferència a càrrec de Francesca Davoli , pedagoga, professora d'Educació Infantil de la Universitat de Vic, formadora i assessora de centres i traductora en l'àmbit pedagògic
De 11:00 a 11:30 h	Esmorzar
De 11:30 a 13:00 h	Sessió de grups de debat
De 13:00 a 13:30 h	Posada en comú i conclusions de la jornada
	Cloenda

Organitza:

Universitat de Girona
**Institut de Ciències de
l'Educació Josep Pallach
ICE**

Universitat de Girona
Facultat d'Educació i Psicologia

Ajuntament de Girona

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
d'Ensenyament**

ARTICLES

¿D'on vénen les idees?

Comprendre el món significa mirar per sobre de l'espatlla, de la frontera i de l'horitzó

El mètode de la ciència serveix per tractar idees, no tant per capturar idees noves. ¿D'on ve llavors una idea nova? Jo diria que hi ha tres grans maneres: per una intuïció del món, per una comprensió del món o per una concepció ètica, fins i tot a vegades estètica, del món.

Tenir una intuïció significa partir d'una idea prèvia. Intuir és precisament això: un lleu contacte entre el que s'observa i el que queda per observar, entre el que es comprèn i el que queda per comprendre. L'analogia és un potent (re)generador d'idees. Quan una idea travessa una frontera té una alta probabilitat de generar-ne una altra per pura fecundació. Llegeixo al llibre impagable de Juli Capella *Así nacen las cosas* (Electa, 2010) el cas commovedor de l'inventor del bolígraf. Va ser l'hongarès László Biró que va arribar a l'Argentina a principi dels anys 40 fugint del nazisme. Allà va patentar una de les idees més difoses del segle. ¿Com hi va arribar?

El mateix Biró explica que agafava moltes enrabiades amb les plomes que s'assecaven, s'encallaven o tacaven la camisa en els moments més inoportuns. Però un dia que estava entretingut mirant uns nens que jugaven a les bales, es va fixar en una bala que travessava un basal deixant, al sortir-ne, un rastre nítid d'humitat sobre la superfície seca. I l'analogia no s'atura aquí. El mateix Biró va proposar després un dosificador de perfums i desodorants amb el mateix principi de la bola que recull un líquid per dins i el diposita per fora, suaument, contínuament. Biró era un gran intrús intel·lectual. Tot, fins i tot un joc infantil, mereixia la seva atenció.

Una altra manera de crear idees noves consisteix a combinar tot el que és combinable. La gastronomia n'és un gran exemple. Els productes són gairebé sempre els mateixos però la invenció de plats nous creix exponencialment. El secret està en el concepte d'interacció segons el qual el Tot pot ser més que la suma de les Parts. En la diferència està justament la novetat. Ferran Adrià ho ha demostrat per exemple amb la seva desconstrucció de la truita espanyola. En efecte, hi ha alguna cosa en la truita que no està en l'ou, ni en la patata, ni en la ceba ni en l'oli d'oliva... Un bon xef també és un intrús vocacional.

I encara queda una manera notòria d'accedir al que és nou amb el que ja no ho és. Una petita anècdota es pot convertir en una gran teoria simplement adonant-se que és molt més universal del que sembla a simple vista. És el cas de Benoît Mandelbrot i de la seva celebrada geometria fractal de la naturalesa. Tot va començar amb una discrepància entre la longitud de la frontera comuna de dos països, segons si la dada es donava a un o a l'altre costat de tal frontera quan, òbviament la frontera a mesurar era la mateixa. La solució al misteri estava en la unitat que es triava per mesurar la longitud d'una línia tan irregular. No és el mateix recórrer-la amb pas de ratolí que fer-ho amb pas de girafa. Sobre aquella solució tan banal Mandelbrot, un altre perfecte dispers, va aixecar una teoria gloriosa sobre la manera més simple de crear complexitat.

Però les idees noves no broten només d'idees antigues. A més a més de la intuïció del món hi ha la comprensió del món. Darwin va viatjar cinc anys amb el Beagle mirant, observant i anotant fins que, elevat-se sobre tota aquella informació va buscar el que hi havia en comú entre tanta diversitat d'individus i espècies vives. Wallace va fer una cosa molt semblant. I de buscar la mínima expressió del màxim compartit, és a dir, d'aquest exercici de comprensió, va sorgir una de les idees científiques que més han influït dins i fora de la ciència: la selecció natural.

Una altra idea grandiosa i bellíssima que sorgeix de la comprensió del món és la de la simbiogènesi, una vella idea que finalment va aconseguir demostrar la gran Lynn Margulis: durant milers d'anys només hi va haver bacteris, però tota la resta, inclòs l'ésser humà, és el resultat d'una simbiosi de bacteris especialitzats en funcions diferents. Comprendre el món constitueix la millor estratègia per anticipar la incertesa, però, cada dia més, comprendre el món significa mirar per sobre de l'espatlla, de la frontera i de l'horitzó.

I finalment, es pot accedir a una idea per una concepció estètica o ètica del món. Aquest any es compleix un segle de la publicació de la teoria general de la relativitat d'Albert Einstein. Es basa en la idea anomenada principi d'equivalència, potser la idea més sublim de tota la història de la ciència. Einstein es va avançar cent anys al seu temps, ¡cent! Cap experiment ni contradicció obligava a buscar una teoria nova. La idea procedeix directament d'una concepció estètica del món: la naturalesa està governada per una sèrie de lleis que no poden dependre de qui estigui mirant-les. La relativitat és la menys relativa de totes les teories. A aquesta conclusió només hi arriba un gran intrús.

Jorge Wagensberg ,
Físic i museòleg.

Article d'opinió: Els dissabtes, ciència
El Periódico, 17 d'octubre de 2015

"Les relacions i l'entorn: una forma creativa de construcció del coneixement i d'expressió de la unitat de cada infant"

El tema d'aquesta ponència serà al voltant d'algunes reflexions sobre les relacions i els entorns dels infants que possibiliten la construcció del seu propi coneixement en unes formes úniques i irrepetibles en la primera infantesa. Com àmbits d'interès s'aprofundirà en les interaccions entre iguals i amb els adults en un context d'escola que promogui la circulació d'idees i accions per part de l'infant, individualment i en grup. També es reflexionarà sobre el paper de la persona educadora o mestre/a i la seva actuació (de forma conjunta i consensuada per part de tot l'equip) en relació amb l'entorn (natural, cultural, social) i en relació a la preparació de l'ambient i dels materials dins del centre educatiu. Per últim, s'abordarà el tema de la documentació pedagògica com a eina per donar visibilitat i valor als processos d'aprenentatge dels infants, que són sempre processos creatius únics.

Francesca Davoli,
Pedagoga i professora de la UVIC.

Article relacionat amb la ponència:

Davoli, F., Soggia, P., Espacios y materiales para investigar el mundo, Cuadernos de Pedagogía, Nº 423 Mayo 2012, pág. 26-28

BIBLIOGRAFIA

Batet, M.; Pontí, F. i Segarra, E., (2015), *Crear i fer ampolles. Eines per educar la creativitat*. Barcelona. Andana.

Brofenbrenner, U., (1987), *La ecología del desarrollo humano. Experimentos en entornos naturales y diseñados*. Barcelona. Paidós.

Gardner, H., (1997), *La mente no escolarizada. Cómo piensan los niños y cómo deberían enseñar las escuelas*. Barcelona. Paidós.

Goleman, Daniel, Paul Kaufman y Michael Ray (2000). *El espíritu creativo/La revolución de la creatividad y cómo aplicarla en todas las actividades humanas*. Argentina. Vergara.

Marina, J.A. (2013), *L'aprenentatge de la creativitat*. Col·lecció Biblioteca Up. Barcelona. Columna

Marina, J.A, coord. (2014), *Creativitat en l'educació, educació de la creativitat. Claus per fer de la creativitat un hàbit*. Barcelona. BHospital Sant Joan de Déu (ED).

Masgrau, M.; Cross, S. i Forasté, A., (2009), *!Buena idea! Recursos para estimular la creatividad*. Barcelona. Integral.

Rizzolatti, G. i Sinigaglia, C. (2006), *Las neuronas espejo: Los mecanismos de la empatía emocional*. Barcelona. Paidós.

Robinson, Kevin (2010), *The element/El elemento*. Barcelona .De Bolsillo Oclave..

Rodari, G., (2001), *Gramática de la fantasía: introducción al arte de inventar historias*. Barcelona. Del Bronce.

Quino, (2008) *Déjenme inventar*. Barcelona. Lumen, Barcelona.

Vallvé Cordoní, Lluís (2009). *Ha de ploure cap amunt/Reflexions d'un mestre de plàstica*, Rosa Sensat, Barcelona.

Vecchi, V., (2013), *Arte y creatividad en Reggio Emilia. El papel de los talleres y sus posibilidades en educación infantil*. Madrid. Morata.

Vygotskij, L. S. (1995), *Pensamiento y lenguaje*. Barcelona. Paidós.

Wagensberg, J., (2004), *La rebelión de las formas*. Barcelona. Tusquets.

Wagensberg, J., (2006), *A más cómo, menos por qué*. Barcelona. Tusquets.

Wagensberg, J., (2012), *Más árboles que ramas: 1116 aforismos para navegar por la realidad*. Barcelona. Tusquets.

Wagensberg, J., (2015), *El pensador intruso*. Barcelona. Planeta.

Vídeo:

Sir Ken Robinson_Las escuelas matan la creatividad TED 2006

<https://youtu.be/nPB-41q97zg>

GRUPS DE DEBAT

1- Quins usos se t'acudeixen, en 2 minuts, per ... (un còdol, una rodanxa de fusta o un tap de suro). ESCRIU la màxima quantitat d'idees que se t'acudeixin.

Objectiu: Es tracta de prendre consciència, de la pròpia capacitat creadora, en quan a quantitat d'idees generades i en la qualitat d'aquestes. Partim dels materials amb els que juga la nena de la foto del cartell de la jornada: còdols, troncs d'arbre i taps de suro. Primer ens fixem en la quantitat d'idees escrites i després en la seva qualitat: Quantes persones han trobat de 0 a 5 usos? De 5 a 10? De 10 a 15? Alguna més de 15? Quines són les utilitats que li heu donat?

UN XIC MÉS D'INFORMACIÓ:

Test d'usos alternatius. Va ser creat per **J.P. Guilford**, pioner del pensament divergent, en 1967. Consisteix en pensar en els possibles usos per a un objecte quotidià en només 2 minuts. Quants usos alternatius se t'acudeixen, per exemple, per a un clip? Aquest exemple és utilitzat sovint per en **Ken Robinson**.

Amb aquest test podem analitzar:

- Fluïdesa: indicada pel nombre de respostes obtingudes.
- Originalitat: segons el inusuals que siguin les respostes.
- Flexibilitat: depèn del nombre de categories diferents en què s'agrupen les respostes. Per exemple, diverses respostes que facin referència a unir papers o cartrons s'englobarien dins d'una mateixa categoria.
- Elaboració: indicada pel nivell de detall que incloquin les respostes.

Segons la **Maria Batet**, hi ha uns factors que dificulten el procés creatiu que segurament han influenciat en aquesta activitat: el temps, la pressió o control, la limitació segons la pròpia experiència, la vergonya, el propi judici o la no motivació sobre el tema.

La creativitat es basa en desfer, barrejar ... és una habilitat que es pot entrenar.

Aquestes són les idees seleccionades per cada un dels 7 grups de debat:

	-Transformar -lo en un tresor -Descobrir-lo sensorialment -Pedres felices: pintar pedres amb missatges i deixar-les a l'escola o entorn. Qui la troba se la queda com un regal. -Les famílies presenten el seu fill/a amb un dibuix fet en el còdol que formarà part d'un camí que anirà de l'entrada, a l'aula i fins el pati.
	-Fer construccions amb taps i filferros. -Joc d'amagar el tap a les butxaques. -Titella de dit -Guarda-objectes: fils, agulles, anells, gomes ...
	-Aprofitar les rodelles per sortir a fora i descobrir diferents materials. -Fer massatges. Contacte amb el cos. -Pintar-lo seguint les vetes. -Fer-lo servir com a safata per posar-hi coses.

2- Idees originals, generadores i creatives.

Objectiu: Trobar les característiques que considerem que tenen les idees creatives.

Fem una anàlisi de les dues idees seleccionades per determinar el perquè les hem triat. Analitzem les argumentacions que tenen més força des de l'actuació creativa integradora, és a dir, que valoren la creativitat des de diferents àmbits i que exigeix una implicació més global de la persona. Intentem que siguin aspectes claus i que es puguin transferir a diferents tipus de situacions i moments creatius dins de l'àmbit de l'escola o de la vida.

- Tenen un factor sorpresa.
- Barregen diferents materials, àmbits, disciplines, idees,...
- Perquè són idees personals.
- Que produeixin emoció i sentiment, que remogui per dins.
- Que doni més importància al procés, que al resultat o a la producció.
- Que facin pensar.
- Que despertin curiositat.
- Que no siguin previsibles.
- Que no tinguin límits.
- Perquè sorprenen, són originals, provoquen i conviden a descobrir coses noves.
- Una idea creativa posa en estat d'alerta tots els sentits.
- Prendre's temps.
- Idees individuals que es complementen i enriqueixen amb el grup.
- Donar valor allò que fan els infants.
- Aboquen moltes sensacions, percepcions i coneixements.
- Estableixen interaccions.
- Permet moltes possibilitats i variacions.
- Que siguin funcionals, útils, d'ús quotidià.

3- Obstacles o condicionants que poden frenar el pensament creatiu

Objectiu: Analitzar la intervenció com educadores respecte el procés creatiu dels infants i com millorar-la.

De vegades, mestres i educadores, tenim comportaments o utilitzem expressions que, sense ser-ne conscients, poden ser un obstacle en el desenvolupament de la creativitat. Partim de frases que es reproduïxen sovint a les nostres escoles intentant analitzar-les en profunditat i debatre sobre les repercussions que poden tenir en relació al desenvolupament de la creativitat. L'ajuden o la frenen? Com podem incidir a través del diàleg i la interacció. Es tracta de trencar mites i trobar vies d'interacció afavoridores de processos creatius a tots nivells d'actuació.

-Què maco, m'agrada molt!

-No cal dir-ho, amb l'expressió de la cara n'hi ha prou.

-És un missatge en positiu, de valoració

-T'ha agradat? Vols explicar com ho has fet?

-Felicitats! Felicitats! Felicitats!

-Alternatives com provocar preguntes: "Ho has aconseguit!", "M'expliques com ho has fet" ...

-Judici de valors dels adults.

-Què bé que pintes! Cada cosa del seu color ...

-Frena la creativitat.

-Les coses no tenen un sol color!

- Si ho fas així, et sortirà bé ...

- Què està bé? Què està malament?

-És el que TU, com a mestra o educadora, n'esperes?

- No tenim temps

-Expressió que frena el procés creatiu.

-Alternativa: Us sembla que ho deixem per un altre moment i continuem més tard?

- Pensa sola, que et sortirà més bé ...

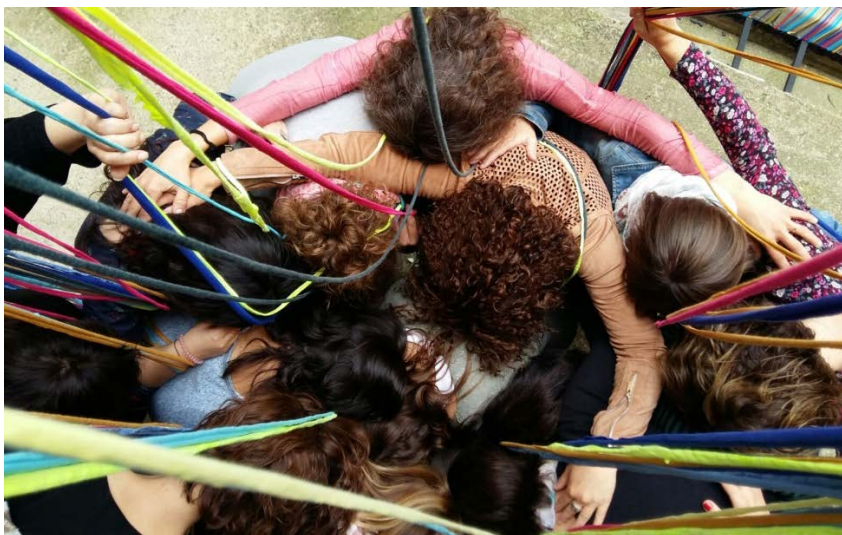
-Tu pots fer-ho, ets capaç!

-Junts ho podem fer millor.

4- Creativitat amb el cos.

Objectiu: Expressar amb el cos un moment, emoció, contingut, estat, ... que sigui creatiu, com a cloenda.

El cos com a principal motor i eina creativa. El cos integra totes les possibilitats creatives (emocionals, cognitives, socials, motrius, cinètiques, artístiques, ...), és el principal motor i eina creativa que tenim. Creació d' una sola imatge creativa a través d'una postura grupal. Aquest n'és el resultat:

CONCLUSIONS:

-Deixa fer i et sorprendran.

-Acompanyem i respectem la creativitat individual.

-Un procés creatiu ha de ser provocador, ha de despertar la curiositat, deixar fluir. Ha de ser un procés sense límit de temps i un procés que sempre que estiris del fil pugui sorgir una nova idea. La creativitat no té límits. Tothom és creatiu!

-Confiar amb les pròpies possibilitats i les dels altres.

-Un ambient amb material adequat suggeridor de creativitat.

-Ecoltar els infants, les seves accions vers el material i el resultat és creativitat.

-Sense temps per a la crítica no trenquem estereotips, sense llibertat per l'infant no afavorim la diversitat de respostes i sense un escenari amb sentit estètic i emocional no els acompanyem – com a educadores i mestres- en el seu procés creatiu.

-L'intervencionisme del mestre frena de ple la creativitat. Els infants són crítics amb les seves creacions i les dels altres i són ells qui han de gestionar les seves converses.

-Com a docents cal que canviem les nostres intervenció tenint present que el valor no està a fora sinó a dins de la criatura que està creant.

-Observar i acompanyar sense interferir en el procés creatiu.

-Els adults hem de ser prou receptius per oferir diferents materials no estructurats, que donin moltes possibilitats al procés creatiu tant per a la construcció com per a la destrucció.

-Sempre pensem que la creativitat va lligada a l'art i no sempre ha de ser així. Però l'art, el gust estètic sempre pot acompanyar qualsevol bona idea.

-La sensorialitat provoca moltes respostes i propostes creatives.

-Els tresor com a metàfora que hem d'aprofitar i estirar del fil allunyant-nos de tota barrera que negui el seu procés creatiu.

-La idea no neix i mor en un moment determinat, sinó que continuarà i donarà molta vida.

-La idea que tot el que creem suggereix àmpliament.

IMATGES DE LA JORNADA

